

Forslag til lov om god handelsskikk – innstilling fra dagligvarelovutvalget 30. april 2013

Bakgrunn og idé

- Utvalget foreslår en lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden og opprettelse av et Handelstilsyn for å forestå tilsyn med og håndhevelse av loven.
- Forslaget bygger et stykke på vei på forslaget til regulering fremsatt i NOU 2011:4, men inkorporerer et tydeligere forbrukerperspektiv.
- Utvalget har søkt å forene de to hovedprinsippene i mandatet – god handelsskikk og hensynet til forbrukerne – ved å legge opp til en forståelse og regulering av "god handelsskikk" som også bidrar til at forbrukerne kommer bedre ut i form av lavere priser, bedre utvalg, tilgjengelighet og kvalitet.
- Hovedideen bak loven er at dersom det legges til rette for effektive forhandlinger og kontrakter mellom leverandører og kjeder, vil dette lede til samfunnsøkonomisk effektive løsninger, der overskuddet videreføres til forbrukerne gjennom konkurransen mellom dagligvarekjedene.
- Utvalget anser at *symmetrisk informasjonstilgang ved kontraktsinngåelse, forutberegnelighet innenfor kontraktsforholdet, samt visshet om at egenutviklede forretningskonsepter ikke kopieres*, representerer de viktigste forutsetningene for å realisere effektive løsninger i forhandlinger mellom kjeder og leverandører.
- I analysen av de påpekninger som Matkjedeutvalget gjorde, finner utvalget at det i stor utstrekning er sammenfall mellom en god handelsskikkstandard og forutsetningene for effektive forhandlingsløsninger.
- Et bærende hensyn i forslaget er likevel at lovgivningen må sette partene i stand til *selv å oppnå effektive løsninger*, og ikke diktere hva løsningene skal gå ut på. Hovedpoenget er at informerte parter har insentiver og forutsetninger for å søke effektive løsninger ("bake den største kaken"), og at kjedenes forhandlingsstyrke ("kjøpermakt") bidrar til at fordelene videreføres til forbrukerne iht. konkurranseintensiteten mellom kjedene.
- Utvalget anser at lovgivningen bør være nøytral mht. fordeling av overskuddet av verdiskapningen, i den forstand at en tvungen fordeling av verdiskapningen mellom kjeder og leverandører ikke er ønskelig å regulere i lov. I denne sammenheng understrekes det at en regulering som kanaliserer overskuddet til leverandørene vil være skadelig for forbrukerne, mens en regulering som kanaliserer overskuddet til kjedene vil kunne dempe konkurransen og dermed også skade konkurransen.

Virkninger av forretningspraksis

- Utvalget har vurdert virkningene av de formene for praksis som ble påpekt av Matkjedeutvalget, herunder delisting, prisdrivende kalkylemodeller, risikofordeling og fastbetalinger.

- Hovedfunnet er at de fleste former for handelspraksis som er påpekt som problematiske av Matkjedeutvalget ikke entydig kan sies å være skadelige for forbrukerne. Derimot identifiserer utvalget flere former for atferd som bidrar til ineffektive løsninger i forholdet mellom kjeder og leverandører. Disse sammenfaller langt på vei med etablerte begreper om redelighet og lojalitet i kontraktsforhold. Dette gjelder for eksempel tilbakeholdelse av informasjon og uforutsigbar avslutning eller endring av produkteksponeringen ("delisting").

Gjeldende rett

- Utvalget var bedt om å vurdere hvordan hensynet til god handelsskikk er ivaretatt gjennom eksisterende lovgivning. På denne bakgrunn har utvalget gått gjennom lovfestet og ulovfestet kontraktsrett, pristilaksloven, immaterialretten og markedsføringsloven, i tillegg til konkurranseloven.
- Det konkluderes med at denne lovgivningen rammer mange enkelttilfeller som er beskrevet i Matkjedeutvalgets innstilling, men at den representerer en fragmentarisk tilnærming som ikke er egnet for det "oppdragende" formål som utvalget anser at bransjen har behov for. Selv om enkeltkonflikter kan løses innenfor det eksisterende rammeverket, etterlyser den fragmentariske tilnærmingen både solide håndhevelsesorganer med et helhetlig perspektiv, og også en klarere definisjon av spesifikke normer.

Lovforslaget

- Utvalgets hovedpoeng er at god handelsskikk og forbrukerhensynet møtes i et prinsipp om at effektive forhandlinger basert på god handelsskikk maksimerer verdiskapningen mellom kjeder og leverandører, og at dette er til forbrukernes beste.
- Utvalget foreslår en lov med en generalklausul om god handelsskikk, som gjør verdiene "redelighet, forutberegnelighet og gjensidig respekt for immaterielle rettigheter" obligatoriske.
- Loven skal ha et klart definert formål, nemlig "å bidra til økt forbrukervelferd ved å fremme forretningsforbindelser mellom næringsdrivende med en høy etisk standard, særlig i form av effektive og forutberegnelige relasjoner."
- Videre foreslås det spesialiserte regler, som særlig adresserer forhold som, har vært fremhevet som problematiske. Forslaget inneholder regler i fire plan:
  - 1) *Plikter forut for kontraktsinngåelse*, bl.a. til å informere kontraktsparter og en utvidet lojalitetsplikt ved samarbeidspartneres investeringer.
  - 2) *Krav til utforming av kontrakter* gjennom skriftlighet og klart definerte forpliktelser.
  - 3) *Krav til hva som skal være kontraktsregulert*, bl.a. svinn, delisting og ansvar for reklamasjoner.
  - 4) *Utvidet vern for forretningskonsepter*, og beskyttelse mot kopiering.
- Lovforslaget er begrenset til dagligvarer for salg i butikk, samt salg av næringsmidler og forbruksartikler til storkjøkken.

Tilsynsmyndighet

- Utvalget foreslår at det opprettes et Handelstilsyn som skal føre tilsyn med loven, og ha mulighet til å ta imot anonyme tips.
- Handelstilsynet skal administrativt legges til Konkurransetilsynet, men skal være et uavhengig organ som ikke skal kunne instrueres verken av politiske myndigheter eller konkurransedirektør.
- Handelstilsynet skal ledes av en direktør utnevnt av Kongen i statsråd.
- Utvalget finner at Handelstilsynet bør ha mulighet til å ilegge overtredelsesgebyr for overtredelser av de spesifikke reglene, samt for brudd på vedtak eller forskrifter etter loven.
- Handelstilsynet skal også kunne gi påbud for å sikre at loven etterleves. Handelstilsynets vedtak skal kunne bringes inn for Markedsrådet, som skal ha full kompetanse til å prøve saken.

Fakta om utvalget:

Ekspertutvalg opprettet 26. oktober 2012, levert innstilling 30. april 2013. Avholdt 7 møter.

Medlemmer: Professor *Erling Hjelmeng* (leder), UiO/ professor *Tommy Staahl Gabrielsen*, UiB/ advokat *Olav Kolstad*, adv. firma Schjødt/ advokat *Thea Susanne Skaug*, adv. firma Arntzen de Besche/ postdoc. *Tina Søreide*, UiB/ jur. dir. *Toril Melander Stene*, Forbrukerrådet/ spesialrådgiver *Knut Thonstad*, LO.

Mandat: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/lmd/aktuelt/nyheter/2012/okt-12/god-handelsskikk-/mandat-for-utvalgets-arbeid.html?id=706158>.

Enstemmig innstilling, særmerknad fra medlemmene *Thonstad* og *Stene* (etterlyser ytterligere regulering av konkurransen mellom kjedene).